

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/teksty/80104,Poczatki-Solidarnosci-w-Chelmie.html>

Chelmskie Zakłady Obuwia im. PKWN przy ulicy Wojsławickiej, 1979 r. Fot. NAC

ARTYKUŁ

Początki „Solidarności” w Chełmie

OKRES HISTORYCZNY

(1980-1990) Epoka Solidarności

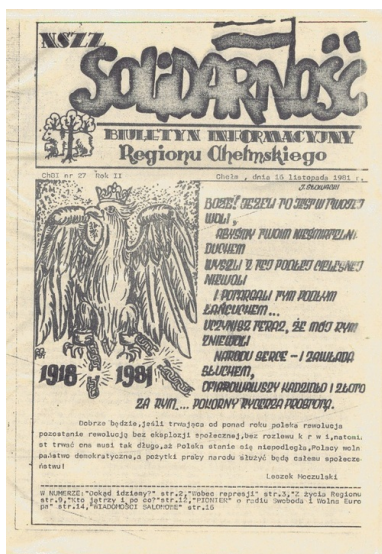
Autor: MARCIN DĄBROWSKI 26.03.2021

W propagandzie PRL-owskiej Chełm lansowany był przez długie lata jako pierwsza siedziba Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego i kolebka komunistycznej Polski.

Ten krzywdzący dla miasta i jego mieszkańców wątek PKWN (w rzeczywistości Manifest PKWN 22 lipca 1944 r. ogłoszono w Moskwie, a urzędowanie komitetu w Chełmie było sprawą mocno dyskusyjną) akcentowano szczególnie wyraźnie, od kiedy w 1975 r. powiatowy dotychczas Chełm stał się miastem wojewódzkim. Niezależnie od towarzyszących temu uwarunkowań politycznych, nastąpiło wówczas znaczne podźwignięcie ekonomiczne miasta. Widowym tego przykładem był rozwój największego zakładu pracy w tym mieście – Chełmskich Zakładów Obuwia im. PKWN, zatrudniających wówczas ponad 3700 pracowników. W 1980 r. Chełm liczył 53 tys. mieszkańców.

Lipcowe strajki roku 1980

Zryw lipcowych strajków 1980 r. na Lubelszczyźnie objął także Chełm. 17 lipca 1980 r., miasto odwiedził I sekretarz KC PZPR Edward Gierek, wizytując nagłośnioną propagandowo Studencką Akcją „Chełm-80”. Właśnie tego dnia doszło do rozpoczęcia dwudniowego strajku grupy pracowników Przedsiębiorstwa Transportowo-Sprzętowego Budownictwa „Transbud” Oddział IV w Chełmie. 19 lipca zastrajkowali kierownicy Zakładu Komunikacji Miejskiej w Chełmie, paraliżując miasto wzorem kierowców komunikacji miejskiej w Lublinie, którzy zrobili to dzień wcześniej. 19 lipca nie podjęli także pracy kolejarze w warsztatach Wagonowni PKP w Chełmie, wzorem swoich kolegów z lubelskiej Lokomotywni. 21 lipca przerwali pracę kierownicy Zakładu Transportu Łączności w Chełmie. Strajk kierowców komunikacji miejskiej ponowiono 23 lipca, aby skłonić wreszcie władze do ustępstw. Postulaty zgłaszano jeszcze w kilku innych zakładach pracy, w których jednak nie podjęto strajków. Należy też odnotować, że 22 lipca 1980 r. doszło w Chełmie do nie wyjaśnionego incydentu: ktoś oblał farbą cokół pomnika Braterstwa Broni, sławiącego przyjaźń ze Związkiem Sowieckim.

Budowanie struktur „Solidarności”

Wzorem większych i bardziej aktywnych ośrodków pracowniczych w kolejnych tygodniach września 1980 r. zaczęto przystępować w Chełmie do tworzenia struktur założycielskich Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych (potem NSZZ „Solidarność”). Jako jedni z pierwszych, 17 września, swój Komitet Założycielski utworzyli kolejarze z Lokomotywowni PKP Chełm. 27 września powołano już Międzyzakładowy Komitet Założycielski NSZZ „Solidarność” dla całego Chełma. Na jego przewodniczącego wybrano Bogusława Mikusa z Chełmskiego Przedsiębiorstwa Budowlanego, który od tego momentu stał się na wiele lat wiodącą postacią chełmskiej „Solidarności”. Przez pierwsze miesiące chełmski MKZ stanowił część struktur Regionu Środkowo-Wschodniego, a przewodniczący Mikus wchodził w skład regionalnego MKZ w Lublinie.

W grudniu 1980 r. doszło do ostrego konfliktu między Międzyzakładowym Komitetem Założycielskim NSZZ „Solidarność” w Chełmie a władzami województwa chełmskiego (*nota bene*, wojewoda chełmski i Urząd Wojewódzki w Chełmie miały siedzibę w przedwojennym gmachu dyrekcji PKP, gdzie w lipcu 1944 r. miał także urzędować PKWN). Przyczyną sporu był nieprawidłowy, zdaniem chełmskiej „Solidarności”, system rozdziału przedświątecznego zaopatrzenia w wędliny i mięso. Mimo mediacji ze strony MKZ Regionu Środkowo-Wschodniego, 23 grudnia 1980 r. doszło do jednogodzinnej akcji protestacyjnej struktur „Solidarności” w części zakładów pracy w Chełmie.

„Region Chełmski”

Rozdźwięk między chełmskim MKZ a władzami Regionu Środkowo-Wschodniego, jaki pojawił się w trakcie grudniowego konfliktu z władzami wojewódzkimi w Chełmie, doprowadził do usamodzielnienia się ośrodka chełmskiego w osobny region. Decyzję w sprawie odłączenia podjęto 20 stycznia 1981 r. Utworzono wówczas Regionalny Międzyzakładowy Komitet Założycielski NSZZ „Solidarność” Ziemi Chełmskiej z siedzibą w Chełmie. Wkrótce przyjęła się nazwa „Region Chełmski”.

Z terenu województwa chełmskiego, do nowego regionu przyłączyła się połowa struktur zakładowych w Krasnymstawie. Natomiast ośrodek we Włodawie pozostał jednak w Regionie Środkowo-Wschodnim. W ciągu 1981 r. Region Chełmski skupił w swoich strukturach 131 organizacji zakładowych i 30 tys. związkowców „Solidarności”. Wydawano własny „Biuletyn Informacyjny NSZZ «Solidarność» Regionu Chełmskiego”, który zaczął się ukazywać jeszcze w grudniu 1980 r. (początkowo jako „Biuletyn Informacyjny MKZ NSZZ «Solidarność» Województwa Chełmskiego”).

TU
rodziła się
Solidarność

WYSTAWA PLENEROWA
26 MARCA 2021 r.

AGENCJA OŚWIATY I SZKOLENIA
CENTRUM WARSZAWY
GŁÓWNE BIURO: UL. KRZYSZTOFA KOLUMBA 10, 00-613 WARSZAWA
KRAJOWA KASZA: UL. POLSKA 10, 00-950 WARSZAWA
OSTRÓWKA: UL. POLSKA 10, 00-950 WARSZAWA
27 MARCA 2021 r.
IPN

Wystawa IPN „TU rodziła się Solidarność” prezentowana jest od lipca 2020 r. w większych i mniejszych miejscowościach Polski, związanych z powstaniem w 1980 r. Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego.

COFNIJ SIĘ